

AZ „ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET” HIVATALOS KÖZLÖNYE

Mejelenik minden hó 1-én és 15-én.

A FÖLDMIVELÉSÜGYI MAGYAR KIR. MINISTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL

KIADJA: AZ „ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET” BUDAPESTEN,
IX., ker., Üllői-ut 25. sz. (Köztelék).

Az „Országos Halászati Egyesület” tagjai ingyen kapják.

SZERKESZTI: LANDGRAF JÁNOS, ORSZ. HALÁSZATI FELÜGYELŐ
Budapest, V., Vécsey-utca 5. sz.

Nem tagoknak előfizetési díj: Egész évre 6 K. Félévre 3 K.

Két nap Csehországban.

Irta: Répássy Miklós.

(Folyt. és vége.)

Jellemző az ottani halaszgazdaságok magas színvonalára a termelt hal értékesítése körüli szokás. A piacra való halat a tó töltésén való átvétellel adják el; a mászásnál azért mindjárt ráadnak bizonyos előre látható súlyvesztésért, rég idő óta 3%-t. A hálnak a tó töltéséről való tovaszállítását ugyan még a tógazdaság végzi saját, illetőleg fogadott emberekkel s fuvarosaival, azonban a vevő terhére s veszélyére. A téli raktártavaikat *ingyen* bocsátja a tógazdaság a vevő rendelkezésére s *ingyen* kezelte s őrizte a halat. Azokból a tovaszállítást a vevő szükségletéhez képest szintén végzi, de már a fuvarok s munkadíjak felszámításával. A vevő tehát nincs is az átvételnél s a legtöbbször egyáltalán nem látja előbb a halat, csak mikor már eladásra kapja; teljes bizalommal van az ajánlott árú minőségét s mennyiségét illetőleg. A tógazdaság viszont igyekszik ezt a bizalmat a lepedánsabb realitással fentartani. Biztos árú, biztos vevő! Irigyelhetjük őket.

A tógazdaság belterjes művelésének jeleivel léptenyomon találkozunk. Láttuk a halászásnál, hogy változtatják ki a 4—5 éves anyag legszebb példányait anyahalaknak. Azokat külön tartják s tavasszal újra átváltoztatják. Itt aztán az ifjú halnemzedéknek csakugyan semmi kifogása se lehet a szülők ellen.

A még duzzasztva álló tavak szép tiszta tükrűek, sehol nincsenek benöve. De ott van a szerszám-pajtában a csolnakra szerelt, most már pihenő, nádkaszáló gép, a melylyel nyáron kétszer-háromszor végigtisztítják a tófelületeket. Nem hiányzik a mezei vasút sem; a tavak árokhalózatának tisztogatása alkalmával kikerült iszapot a tó szélére, a honnét azt a hullámverés kimosta, visszahordják.

A tavakat rendszeresen meszezik. A most lehalászott 65 hektár nagyságú „Voblanov“-tó partján már ott volt látható négy nagy kupacban 4 waggon mész. Az égetett mészrakások földdel vannak befedve; a mész a hozzájutó nedvességtől elporlik, akkor aztán széthintik a tófenéken.

Nagyban úzik az etetést is húslisztkészítményekkel s lupinával. A kétéves üzemű benépesítésnél, mint a Voblanov-tónál is volt, csak a második évben etetnek. Egyébként állandóan végeznek összehasonlító etetési kísérleteket. Legújabbban e célra 6 kis tavat készítettek egymás mellett, lehetőleg azonos viszonyok között; egy-egy tó csak 10 ár. Hogy a tavak csakugyan teljesen egyenlő minőségűek-e, azt tavaly kipróbálták, úgy, hogy teljesen egyformán népesítették be azokat s nem etettek bennük; a növekedés tényleg mind a hat tóban ugyanaz volt. Ez idén azután két tóban lupinával, kettőben tengerivel s kettőben egyáltalán nem etettek. Így minden kísérlet két-két tóban történvén, meg van az eredmények megfelelő ellenőrzése is. Mindenesetre mintául szolgálhat azon óvatos elrendezés hasonló célú kísérleteknél.

Mindezt kiegészíté egy jól felszerelt laboratórium, ahol az egyszerűbb vegyi vizsgálatra, de különösen az annyira fontos biológiai kutatásokra is meg van a mód. A laboratóriumi munkának egy igen fontos része a próbahalászások alkalmával kifogott halak béltartalmának vizsgálata. Innét tartják nyilván a tótalajok s vizek minőségét, a tavakban végbemenő anyagcsere egyes mozzanatait, — szóval mindazt, a mi a gazdálkodás okszerűségének tiszta képét adja.

* * *

Frauenbergtől keletfelé a Budweiss-Wesseli-Merimosti szárnyvonalon egy kis óra alatt éri el az ember ugyan-csak a Schwarzenberg heczegek birtokában lévő witingauai uradalom legéjszakibb határát. Ezen a közel 32,000 ha. kiterjedésű birtoktosten több mint 300 tó csaknem 5500 ha. vízfelülettel van egységes kezelés alatt. Óriási számok a mi viszonyainkhoz képest, ha elgondoljuk, hogy összes tógazdaságaink vízterülete együtt mindössze szintén csak ennyi. A hatalmas területnek megfelelően nagyszabású az üzem is.

Az őszi halászatokat már augusztus 26-án megkezdtek s folytatják szakadatlanul november 7-ig. Otlétem alkalmával október 16-án a legéjszakibb fekvésű „Horusicz”

nevű tavuk volt munkában. A tó jelentékeny nagyságú: 390 ha; beléttettek tavasszal 50,000 drb. két és három nyaras pontyot 0.30, illetőleg 1.0 kg. átlagsúlyban, összesen 350 q-t. Növekedésüket 500 q. lupina feletésével segítették. Most ősszel kihalásztak mintegy 800 q-t. átlag 1.6, illetőleg 2.2 kg. súlyban. A tó halászása négy nap alatt teljesen be volt fejezve; pedig mindig csak délig dolgoztak, hogy a kifogott hal a nagy távolságra eső telettetőkbe — egy részük a 23 kilométerre fekvő Wittingauba — idejébe odaérjen. A halászásnál ugyanaz a módszer, ugyanazok az eszközök, mint ahogy Frauenbergben láttam. Csak itt minden nagyobb. A gyors munkának a titka itt is a remekül elkészített halágy; alig egy kis hold s a 800 q. hal mind ott van. De ontja is belé egy a töltés lábánál vezetett csatorna a friss vizet, körülbelül 3 méter magasból; levegőben tehát nincs hiány. A csatornából még egy külön favályú is ágazik ki; amikor aztán öt csolnak a felt hálót az osztályozó kádak elé viszi, ebből a vályúból vízszugár zuhog beléje, míg csak ki nem szákolják összes tartalmát. Így aztán nem csoda, hogy pl. az első nap első húzásából 260 q-t mázsáltattak ki minden legkisebb baj nélkül; pedig az idő is ugyancsak szokatlannul meleg volt.

A hatalmas szekértábor, számszerint 100 fuvar, készenlétben várja már a halászat kezdetekor reggel a kifogott halat; amint egy-egy szekér hordói megteltek, indult azonnal rendeltetési helyére. A mint jeleztem, a haltartók egy része nagyon távol van, útközben nagy szükség van tehát a víz többszöri felfrissítésére. Ez meghatározott helyeken történik, ahol kézi szivattyúk vannak felállítva; a mellettök levő munkások az egymásután haladó fuvarokat sorra kiszolgálják.

A haltartók jól bekerített s elzárt helyen vannak; a bejáratnál s a kijáratnál is egy-egy szivattyús kút van, hogy a halathozó vagy vivő hordók vizét mindig fel lehessen újítani. A hordók tartalmának kiürítése igen ügyesen olyan kádakba történik, amelyek oldala a fenék felett mintegy 30 centiméterre kezdődőleg át van lyukgatva. A fenéken létrejövő vízpárna megmenti a halakat minden ütődéstől sérüléstől. A kádból aztán egyszerűen beleolvassák a halat a tartóba.

Az uradalom rendkívül előzékeny igazgatójának, *Kottas* József szíves kalauzolása mellett nagy részében megismerhettem ezt a hatalmas halasgazdaságot, amelynek vízrendszere műszaki szempontból is egyike legérdekesebb létesítményeknek. Az egész a Luznic (Lainsitz) folyó völgyében fekszik mintegy 35 kilométer hosszban, Alsó-Ausztria határától egészen a Nežarka patakka való egyesülésig. Az oldalt fekvő egyes kisebb tavakat a mellékvölgyek csapadékvize táplálja csak, a legnagyobb tavakat azonban maga a Luznic látja el, amely 1100 km² nagyságú vízgyűjtő területről hozza a vizet. A folyóból Wittingau előtt zsilipes gáttal egy 49 kilométer csatornát terelnek ki; ez a „Goldbach“, amely nemcsak a tógazdaság, hanem az uradalom egyéb vízigazdaságának is legfőbb tápláló ere. Csak mellesleg jegyzem meg, hogy pl. közvetlenül Wittingau alatt egy 150 ha. területű gyönyörű rétét öntöznek belőle.

Maga Luznic medre is el van azonban Wittingan mögött egy hatalmas völgyzáró gáttal töltve s így alkotja a híres „Rosenberg“-i tavat. Ez a tógazdaság legnagyobb vize. Területe rendes vízállásnál 490 ha., a szélekkel együtt 711 ha. Víz tartalma rendes töltésnél 9 millió m³; ha az árvíz folytán megdagad: 12 millió m³. A zárógát 2436 m. hosszú, legnagyobb részében csaknem 10 m. magas, alapja 50 m. széles, koronája

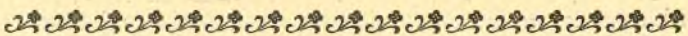
pedig 10.5 m. Festői szép út vezet rajta végig százados tölgyfasor között. A tó vizének levezetésére 20 db. hármas s kettes csoportokban elhelyezett csőzsilip szolgál; egy-egy cső átlag 0.36 m² bőségű. A tónak külön árapasztója van; szélessége 57 m., kőszírte a rendes vízszínénél 1.0 méterrel magasabb; előtte 234 m. hosszú fából való halrács, 2.6 m. magasságig a küszöb felett. Az árvíz egy részének levezetésére még egy külön csatorna is szolgál a Luznicból kiágazólag a Nežarka felé. Hogy micsoda merész dolog mégis ez a XVI. századbeli munka, legjobban mutatta az 1890. évi árvíz, a mely az árapasztó küszöbe felett 2.5 m. magasságot ért el; addig a legvégső határig volt tehát igénybe véve minden a biztonságot szolgálni hivatott műépítmény, a melyen túl már csak a jó szerencsében lehet bízni!

Természetes, hogy nagysága mellett nem egyszersmind a legjobb tó is a Rosenbergi-tó. A hozzáfűződő vízhasználatok miatt megosztani nem lehet, évenként sem halászhathatja ki, mert vizét csak 3 évenként bocsátják le. Mindez hátrányosan befolyásolja a halhústermőképességét.

Az óriási területű tógazdaság egyébként sem termi területegységenként azt a halmennyiséget, a melyhez mi kisebb méreteinknél hozzá vagyunk szokva. Az 5500 ha hízterület átlag 4000 q-át hoz, vagyis 1 ha. 72 kgr.-mot; pedig körülbelül ugyanannyi, vagyis 4000 q eleséget — húslisztkészítményeket és lupinát — is feletetnek. Nálunk ugyanily arányú etetéssel 1 kat. holdról, vagyis majdnem fél akkora területről számíthatunk ily termésre. Ez legfőképpen a melegebb éghajlatban s a talaj jó minőségében leli magyarázatát.

A látott csehországi tógazdaságok talaja egyáltalán eredeténél fogva is rendkívül szegény. A tavak létesítésének legfőbb indító oka bizonyára az volt, hogy a területeket mezőgazdasági műveléssel nem tudták eléggé jövedelmeztetni. Hozzájárul még ehhez a tavak öregsége is; fenékük ki van lúgozva; a széleket pedig, amelyek különben a haltáplálék nevelésben a leghatékonyabban szoktak részt venni, egészen homokosra mossa a hullámverés. Ilyen mostoha viszonyok között valóban bámulni való az, hogy ez óriási vízborította silány területeken hektáronként átlag mégis 70 korona tiszta hasznot tudnak elérni.

Ez az aránylag nagy jövedelmezőség segítette elő ez országban a tógazdaságoknak azt a nagy térfoglalását, a mely mellett a közéletmezés oly jelentékeny tényezővé váltak. Wittingau évi halhústermése maga 4000 méter-máza első minőségű piaci anyag. Ez mindenestre figyelemreméltó eredmény. És ha alkalma volt az embernek azt az intenzív munkát, azt a rendszeres művelést, amely ezt az eredményt létrehozta, a maga nagyszabású voltában közelebből látni, akkor a halászat közigazdasági jelentőségének egyik leghatalmasabb bizonyítékát ismerte meg.

Halászati szakoktatás.

Irta: *Betegh Lajos.*

E lap hasábjain ismételtén rámutattam a halászat nagy közigazdasági fontosságára. Jeleztem azt is, hogy egyes országok mily jelentékeny jövedelemre tesznek szert a halászat révén. Nyilvánvalóan a tengeri halászatról esett szó első sorban; de a mely fejlett külföldön a tengeri halászat, ép oly támogatásban részesül

az édesvízi halászat is s egyáltalában mint nemzetgazdasági ágról az egész vonalon messzemenően gondoskodnak valamennyi kulturállamban. Így, annak minél intenzívebb alapon való művelhetésére, biológiai és hal-kísérleti, valamint halkórtani állomások vannak felállítva, a hol a tudományos vizsgálatoknak a gyakorlati életben való értékesítésére különös gondot fordítanak. De tovább megyek: a halászatot, mint főiskolai szakoktatási ágat kezelik. S ez természetes is, mert ha van a mezőgazdaságnak jövedelmező ága, a melynek tudományos alapon való művelése ma már szükséges, akkor az a halászat, érteve alatta a tengeri és édesvizit egyformán.

Magyarország e tekintetben igen sok kívánni valót hagy hátra. Bár az illetékes körök jóindulatán semmi sem mulik, mégis a mi halászatunk — úgy a tengeri, mint az édesvízi, nem áll azon a nivón, a hol kellene, hogy álljon. Ennek oka pedig jórészt abban rejlik, hogy nem fogják fel azzal a kellő komolysággal, a minő jogosan megilleti, hanem még a jobb osztályból igen sokan afféle passzióknak tekintik, a mely jó időtöltésre. Ez az egyik hiba. A másik az, hogy még az is, a ki komolyan óhajtana vele foglalkozni, nem teheti, mert nálunk nem szerepel egyetlen egy főiskolán, avagy gazdasági iskolában mint oly tantárgy, a melylyel a kor kívánalmaihoz képest foglalkozni kellene. Pedig, hogy mekkora és mily terjedelmes tantárgy, azt alább látni fogjuk.

Magyarország földrajzi fekvésénél fogva igen előnyös viszonyok között fekszik. Van mesésen halgazdag tengerre és rendelkezik olyan vízhálózat felett, a mely kiválóan alkalmas a hal- és tógazdaságok okszerű felállítására, üzembehelyezés és jövedelmezésre. Nos lássuk, mit kellene tenni e tekintetben.

A tengeri halászat fejlesztésére, okulva a külföld példáin, végre is felépült, azaz berendeztek egy nagyobb helyiséget halbiológiai állomás céljaira. Ennek igen nagy missziót kell teljesítenie; gazdag programot a megvalósulás stádiumába vinni. S mai felszerelésében és nagyságában erre aligha lesz képes. Hisz a leg-
elemibb kellékek híján van. Pedig, amint már rámutattam, az olasz és osztrák halkonzervgyárak — szám szerint *harminckettő* — tisztán a mi viszonyaink nem ismerésén, a quarnerói mesés halgazdagságú haltelepek kizsákmányolásán épülnek. Holott, ha a mi állomásunk kellő apparátussal volna felszerelve s a tengeri halak életviszonyai megfelelően tanulmány tárgyává volnának tehető, a mi régen vajudó halkonzervgyárunk is megkezdhetné már működését. Valószínű ugyan, hogy a biológiai állomás közbejötté nélkül is elkészül. De ez a fonák állapot csak nálunk lesz lehetséges! Bezzeg az osztrákok és olaszok szakemberökkel kipuhatoltatják, hogy hol vannak a leggazdagabb haltelepek; hol és mikor, mily mélységben, minő viszonyok, minő planktonfauna mellett ívnak és mily halak a mi vizeinkben! Aztán pedig elküldik a halászokat és milliókat vesznek be utánuk — ugyancsak tőlünk! Hát ezért kell a mi biológiai állomásunkat modernül felszerelni, hogy a mi vállalataink is vehessék igénybe. Mi ugyan hasonló eszmék megvalósításától egy félszázaddal a nyugat mögött ballagunk, a mire pedig ugyancsak sűrűn hivatkozunk!

De nemcsak a tengeri halászat részesül külföldön komoly támogatásban, hanem az édesvízi is. Arról természetesen nem is szólva, hogy az angolok, francziák, belgák, hollandiák, norvégek stb. a tengeri halászati iskolák egész seregét tartják fenn, a honnan egy egész önálló nagy halászgeneráció kerül ki. Ez tisztán

gyakorlati iskola, a hol tapasztalt és tudományosan képzett szakemberek, az e pályára készülőknek alapos elméleti és gyakorlati kiképzésben részesítik, úgy, hogy a halászati iskolákat végzetek a modern technika és ichtiologia birtokában, rendszeres halászatot űznek! Amellett, hogy jól jövedelmezően űzik a halászatot, — mire a folyton gyarapodó újabb és újabb vállalatok a legjobb bizonyíték, folyton nagyobbodó flottával — tekintettel vannak a halak ívására s általában arra, hogy a halak és a tenger gazdaságilag hasznosítható állatai is rászorulnak a védelemre és a mesterséges tenyésztés útján való szaporításra. A tőkehal és homárok tenyésztő norvég, svéd, angol, egyesült-állambeli, kanadai stb. telepek virágzása eklatáns bizonyíték. Azt talán külön nem is kell kiemelni, hogy az iskolában megszerzik mindazt az elméleti tudást is, a halak boncz-tani, élettani stb. viszonyaira, a mely alapja jövendő életpályájoknak.

A tengeri halászat mellett, mint már említém, igen magas fokon áll az édesvízi halászat ügye is. Így teszem ezt, a müncheni állatorvosi főiskola keretén belül egy külön önálló állomás van, ahol a halélet- és kórtannal külön — ma már európai hírnevű — szaktekintély foglalkozik.

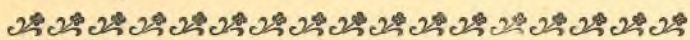
A halászat mint tudományág, tehát bevonult a főiskolára. Ez igen természetes. Hiba, ahol nincs így! Mint pl. nálunk is. A mi állatorvosi főiskolánk körboncz-tani tanszéke mellett fel van állítva a halkórtani állomás. Ennek létjogosultsága minden kétségen felül való. De ez nem elég! A halak élettani, boncz- és fejlődéstani viszonyait, úgy az édesvízi, mint a tengeri halakra vonatkozólag rendszeresen tanítani kellene. Ez ma már egy külön önálló és hatalmas főiskolai tantárgy, melynek rendszeres tanítása okvetlenül szükséges. Különösen minálunk, ahol a halászatnak igen nagy a jelentősége. Magyarország vízrajzi és függélyes tagsultsági, valamint éghajlati viszonyai, nem is említve a felette gazdag és kereskedelmi, valamint fogyasztási és értékesítési szempontból értékes tengeri és édesvízi halfaunát, annyira kedvezőek e tekintetben, hogy a halászat rendszeres tanításával, rövid idő alatt ország-szerte igen nagy lendületet venne, amely ezereknek adna megélhetést! E tekintetben utalok Japán csodálatos viszonyaira, ahol újabb és újabb iparág fejlődik a halászatból. Az országos halászati felügyelőség intézményének létesítésével is nagyon szép eredményeket jegyezhetünk fel. De mennyivel nagyobb erkölcsi súlya volna ennek is, hogy ha mögötte főiskolai tanszéken, szigorúan tudományos alapon tanított halászat volna amelyen alkalom kínálkozna épp azoknak a szakembereknek e téren való kiképzésére is, akiknek szakvéleménye lépten-nyomon igénybe volna vehető: a kir. állatorvosoké. Erre jogosítja őket már előtanulmányuk is az állatbonczéleti, fejlődési és kórtan, valamint a bakteriologia. E nélkül pedig halászatot, a szó mai, modern értelmében tanítani és ily alapon képzett szakemberek véleményének igénybe vétele nélkül űzni, tisztára hiba. Azt talán külön nem is kell indokolni, hogy a halászat rendszeres tanítása csak az állatorvosi főiskolán, külön tanszéken adható elő rendszeresen.

Megjegyzendő, hogy a tanszéken a tengeri halászatot is tanítani kellene, a melynek jelentőségét annak idején egymagára is hangsúlyoztam. E tantárgy anyagában igen fontos volna különösen a tenyésztés és mindama eljárások alapos ismerete, a melyek gyakorlatilag is beváltak. Ide tartozna mindenek előtt a mesterséges termékenyítés szemléltető előadása tengeri

és édesvízi halakra vonatkozólag. A halivadék nevelése és táplálása természetes és mesterséges tápszerekkel. A tengeri és édesvízi plankton tanulmányozása; a fiatal ivadék fertőző és parazitikus betegségeinek ismeretése; az azok ellen való védekezés. A költési eljárások elméleti és gyakorlati ismertetése tengeri és édesvízi állatokra vonatkozólag. A tengeri és édesvízi rák mesterséges tenyésztése; az osztrigatenyésztés. Azután a különféle halászati eszközök szemléltető ismertetése és gyakorlati alkalmazásuk. A fontosabb tengeri és édesvízi halak és rákok ivási és vonulási idejének ismertetése. Így pl. az angolna, kecsge, szardínia, lazac, pisztráng, tinhal, homár és más rákfélék. A vonulás időtartama, iránya és okai. Hydrographiai tanulmányok a planktonra vonatkozólag. Továbbá a halakra kezelésének kérdése konzumra, kaviár és tenyésztési célokra. A halak és általában tengeri és édesvízi állatokból nyerhető termények pikkely, halliszt, műtrágya, csont, zsír, stb. értékesítése. A tengeri és édesvízi halak konzerválása, sózás, füstölés, páczolás stb. útján.

Ime egy nagy vonásokban megszerkesztett keret! És mennyi a részlet! Alkalmam van e kérdésekkel részleteikben is foglalkozni, szaktudományos alapon s így közvetlen tapasztalatból tudom, hogy nagy feladat egyes részek kimerítése is. Pedig itt nincs fő- és mellékkérdés. A külföldön már korán belátták a halászat szakszerű tanításának szükséges voltát. Nálunk szinte fel kell fedezni, annyira nem ismerős a kérdés. Az empirikus halászat, akárcsak az állattenyésztés, csak árthat az ügynek. A tenyésztőnek ma már jártasnak kell lennie a halászat elméleti részében is, mert ennek híján csak felemunkát végez, avagy még azt sem. A racionális hal és tógazdaság jövedelmező mezőgazdasági ágának van elismerve. Haladása, fejlődése csak akkor lehet biztosítva, ha korszerű az alap. A szakember véleménye, ha valahol, akkor épp itt nem nélkülözhető.

Tudom, hogy sokan merész újítást látnak e sorokban! Pedig dehogy is új. Annyira nem, hogy réginek kellene már lennie, hacsak egy csipetnyit következetesen akarjuk a külföldet utánozni.

Folyamhalászat az Egyesült-Államokban.

Az édesvízi halászat és különösen a horgászat, ha kevesebb fontossággal bír is. Amerikára nézve a világgazdaság szempontjából, de bizonyára több változatosságot és különféleséget nyújt, mint a halászat bármely más neme. Folyók, patakok, tavak és víz-esések mind megannyi sajátos terepviszonyokkal járnak, melyeknek megközelítése a jó hadvezér körültekintését feltételezi és más-más módszert tesz szükségessé.

A harcának és a csukanak méltán adták az édesvízi czápa nevet. Nyílsebességök és a biztonság, a melylyel áldozataikat megragadják, bizonyos fokig hasonlónak teszi őket a mélyvízi halakhoz. De ezentúl aztán minden hasonlóságnak vége. Mert a czápa, teste némely részének trágyázási célokra való alkalmasságán és majdnem fémszerű bőrén kívül értékkel az emberre nézve alig bír, ellenben a csuka, mint élvezeti czikk, rendkívül finom s nagymértékben táplálja az agyat, (ha ugyan igaza van a természettudósoknak abban, hogy a halétel az agyműködésre felettébb serkentő foszfort tartalmaz, a mi nem egészen bizonyos), különösen frissen fogva egy tó tiszta friss vízből vagy jegen át kora

tavaszzsal. Fehér húsa nyárson megsütve, egy kis zöld-séggel s némi citromlével, pompás eledel.

Ezek a halak azonban csak eleven és mozgó csaliba harapnak, vagy nagyon hű utánzatba. Jegen át ugyan kevésbé válogatósak, de akkor is a csalinak habár felfüggesztett és mozdulatlan állapotban, hálnak kell lennie és nem utánzatnak.

A partról való horgászásnál a szükséges készség: hosszú, könnyű rúd, erős, hosszú fonál, mint csali vagy eleven apró hal, gondosan horogra tűzve, vagy egy darab szalonna és más húsétek. A rúddal úgy kell bálni, hogy a vízben mozgó kis hal látszatát keltse.

A csuka ritkán haladja meg a két fontot, de azért vannak helyek, a hol 8—10 fontra is megnő. Ha egyszer a csónakba kerül, hátgerinczét bevágják vagy megtörik és nem ficzkándozik többé.

A harcra már sokkal nagyobb terjedelmet ér el, sokszor harmincz-negyven fontot is. Támadása erős, azért jó erős horogra van szükség. A halászat módja majdnem mindenütt ugyanaz, csekély eltérésekkel. Az e családdhoz tartozó halak lesben várják a békákat, apró halakat s e közben bekapják a horgot. Rendesen nem nagyon mély vizekben tanyáznak. Nem szabad mindjárt szárazra rántani őket, mihelyt horogra kerültek. Várni kell, míg kifáradnak. A hal előfogával ragadja meg a horgot, mely ferdén kifelé nőtt. Ha minden csendes és semmi mozgás nem ijeszti vissza, lassan visszalopózik, vagy pedig valami félreesőbb zugba húzódik zsákmányával. De nem tanácsos soká késedelmeskedni, mert a hal szájánál kezdődőleg torka belső része apró, hátrafelé menő sörteszerű képződményekkel van benőve s mihelyt a csalit elnyeli, ki nem adhatja többé, minden rángatózása csak még mélyebben viszi belé torkába s egy-két másodperc alatt apró, fűrészhez hasonló fogai ketté metszik a fonalat, vagy pedig legalább annyira megrongálják, hogy nem bírja el többé teste súlyát és ficzánkolásait.

Csónakhalászatnál némely halász két halászó horgot tart egyszerre működésben jobbról és balfelől, mindkét kezével egyet tartva.

A sügér fogásának is ez a legczélyszerűbb és legszokásosabb módja, különösen a tóhalászatnál.

A pettyes pisztráng nemcsak a szemre nézve gyönyörködtető, de íze is, mint tudjuk, a legjobb közül való. Egyike a legfélényesebb halaknak, de a horgon vad és rakoncátlan, kicsinységéhez képest erős ellenállást fejt ki, de hamar kifárad, ha csak nincs a leghidegebb vizekben. Öt-hat hüvelyknél ritkán nagyobb, de néha eléri a 10—12 hüvelyket is, sőt öffontosokat is fognak olykor. Frissen fogva, tarka színű pettyei fénylők, de csakhamar azután elfakulnak. Síma teste és kecses körvonalai ép úgy megkülönböztetik a többi halak felett, mint zamatos, finom húsa. Pikkelyei parányiak. Sok ismert válfaja van: de legközönségesebb a „salmo salvelinus“ vagy „vitéz szemling,“ azután a barna pisztráng stb.

A pisztráng rendszerint szereti a férgeseket, de ha valaki a mesterséges légyhalászat kedvelője, kellő gyakorlat mellett nagy szórakozást találhat ebben a sportban is. Tudvalevő, hogy a pisztráng a legóvatosabb hal, nem szabad mutatkoznunk előtte, nem szabad a halászó eszközökkel zajt ütnünk, hanem lehető csendesen kell a vízbe eresztenünk.

A pisztráng mellett a sügér a legkedveltebb hal, tömött, jóízű húsánál fogva. Tiszta vízű tavakban és folyókban bőven fordul elő. Legyet, férget egyaránt bekap. Erős ellenállást tanúsít. Egy jókora, 8—10 unczia

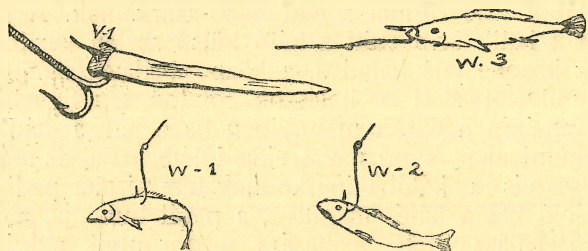
súlyú halat jó tíz percbe kerül horogra keríteni egy öt unciás bambuszrúddal. Néha súlya meghalad egy fontot. Színe sárgás, sötétzöld és barnás csíkokkal hátán és oldalain s a napfényen tündöklő színű.

Hasonlít hozzá színre a rája is, de azontúl semmi sem közös bennök. Ezeknek alakja lapos és tojásdad, mint a tökmag, csíkjai nem olyan határozottak s két csontjuk van, míg az előbbeninek csak egy. Zsírban kisütve, barnára s porhanyósra, igen ízletesek. Majdnem mindenbe beleharapnak, a mit a vízbe vetnek nekik s összekapnak felette.

A keszeg silány kinézésű, ezüstsínű hal s édesvizekben gyakori. Könnyen harap, kedvencz csalija a giliszta. Mihelyt szárazra hozzák, mindjárt meg kell tisztítani.

Angolna is sok fordul elő édes vizekben és pedig minél iszaposabb a fenék, annál több. Csaknem mindennel lehet fogni, de legfőképp gilisztával, akár egyben, akár gombolyagban, a melyen, ha beleharapnak, addig csüngenek, míg szárazra hozzák őket.

A folyami orsóhal az angolnának legtisztább válfaja s kissé vadóc ízű van, de a gourmandok nagyon szeretik. Vízések és zuhatagok alatt tanyázik legszívesebben. Csalija ugyanaz, mi a többi angolnánál, tehát majdnem minden. Csak hogy míg a többi angolna olajzöld, ez fekete s nyakán öt-hat bemélyedése van.

Csukahalászat. W-1 az eleven csali horogra tűzésének egy módja. W-2 a feltűzés hlytelen módja. V-1 sózott szalonna. W-3 a feltűzés legcélszerűbb módja.

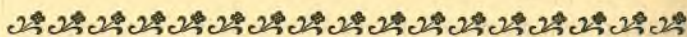
A macskahal semmi egyébben nem hasonlít a macskához, mint abban, hogy bajusza van és semmi sem a bikához (bull fish), mint hogy úgynevezett szarva van. Valóságos szarva, hát-uszonya elején, melyet szoros csúszós testéhez lapít, addig, míg meg nem ragadja az ember, hogy kiszabadítsa a horgot. Akkor előre bökki és uszonya sebet ejthet az emberen. Más kisebb szarvai is vannak alsó uszonyai tövében, kopolyúja két oldalán vagy annak helyén. Közönséges friss vízi halászatban egy háromnegyed fontos példány nagy rekord, de a tavi macskahal 6—8 fontot is elér, s a vízből kihúзва, egy miniatűr czethalhoz lehet hasonlítani.

A fejér keszeghez hasonló a vörös uszony (redfin) is, bár valamivel sötétebb színben, vastagabb testben is, tömöttebb kissé. Neve onnan származik, hogy mindenik uszonyának hegye piros-barnától sötétpirosig váltakozik, ami különben sötét színezetének élénkséget kölcsönöz. Tiszta, jó, ehető hal és minden édesvízi csaliba könnyen harap.

A tulajdonképpeni friss vízi nagy sporthal azonban a lazac, mely nagy terjedelemre nő meg. Tapasztalt halász, aki egyikét ezeknek a vízi athlétáknak horogra kapta, szerencsésnek érezheti magát s több mint egy órába belekerül, míg partra szállítja. A lazaczhalászás különben költséges sport s nem mindenkinek áll módjában.

Szélesebb köröket érdekel a fekete sügér is, amely mindenütt otthon van s halászatát a sportember a pisztrángahalászatnál is többre becsüli. Két főfaja van, a nagyszájú s a kisszájú, vagy tulajdonképpeni fekete sügér. Az előbbent sok helyen mint pisztrángot ismerik s ez 10—12 fontra nő meg. Tavakban 5 fontot ér el, de már a két fontos is szép példány. Csalétékkel fogják. Igen hatásos módja a fogásnak a lassú horgászás, eleven apró halakkal vagy békával, 50—70 láb hosszú fonálon. Ha a hal harap, időt kell neki engedni, mielőtt kirántanók.

Virgoncsága a lazacéhoz hasonló, ha nem is bír ennek nagyságával és erejével. Dolgot ad az ember szemének, kezének, sőt agyának is, a mint rángatja, ide-oda lóbálja, húzza, csavarja a fonalat, majd hogy a csónakot is fel nem borítja. De megéri a fáradságot, mert igazán nagyszerű eledel. A horogra került halnak különös sajátsága az, a mint ugrál és fejét ide-oda kapja a levegőben. Ha a horog könnyedén akad meg szájában, többször is ugrik. Erősen, de nem feszesen kell a halászó rúdat tartani.

Halfogóeszközök és halászati módok.

Irta: Lakatos Kroyly.

(Folytatás.)

Egy másik ismert s kivált a hajósok által ma is nagyban használt parti halászkésztség: a „pöndör“ vagy „vetőháló“ (s nem „pöndöhláló“), mely egészen szoknyaformájú, mikor pedig néhány körcsavarítás („pöndörítés“) révén a vízre vetik, tányéralakban terül szét s az alszélére kötözött sok ólomgolyó súlyánál fogva merül sebesen, kúpalakot öltve, a víz alá, leborítván a halat, a melyik esetleg azon a ponton tartózkodik s körtealakú zacskóvá idomulva az erősen összehajló hálózövet, fogva tartja az eviczkélő zsákmányt.

E háló, központjából kiindulól, hosszú és vékony tartóköttel is el van látva, melynélfogva elbocsájtják s ismét visszahúzzák.

Ezt a hálót igazi halász igen ritkán használja, hanem a tolvajhalász annál gyakrabban, kivált áradások után kubikgödrökben. Olyan vizekben, melyek akadékokkal, gíz-gazokkal vannak megrakva, a vetőháló nem használható, mert könnyen fennakad. Megjegyzem, hogy a pöndörhálónak kétféle: keleti és nyugati formája és a „rác“-nak nevezett változata van nálunk ma is használatban.

„Kurta vizeken“, kiöntéseken, lápokon (mocsárhalászatnál) a „burító“ vagy „tapogató“ volt a kishalász, a szegénység és a cigányság halászó eszköze, melylyel a vízi sűrűségekből is ki lehet fogni a halat, mert a gíz-gaz közt bujkáló halnak nincs oly nagy menekülési ösztöne, mint a tiszta vízben úszkálóknak.

A „tapogató“ vagy fűvesszőből van fonva, vagy pedig négy kávéra erősített hálókösár. A vesszőből készült „tapogató“ szakasztott mása a „csirkeburigató“-nak, vagy körülbelől ugyanaz, a mennyiben tényleg mind a két cél szolgálja: hol a kis csirkéket burigatják le vele, hol pedig, ha alkalom kerül rá: halfogásra használják, helyesebben inkább csak használták, mert manapság ritkán van mit „tapogatni“, legfeljebb vízkörüli embereknek áradások után az „apadásokon“*) A használata ennek az egyszerű, de

*) Kiütött fenekű nagy rostát, sőt szakajlót is használtak sekély vizek meghalászására, kivált a parasztyerekek.

a maga helyén igen praktikus és hasznos halászati objektumnak úgy történt, hogy a vízben lábálva taláломra majd ide, majd oda borította a használója s jól a fenékhez nyomta, azután pedig ha ütődéséről észrevette, hogy préda kerülközött a krédóba, egyszerűen néhány kanyarítás után kimarkolta az észnélküli rohanászó halállatot s menten tarisznyára rakta.

A hálóról ejtve továbbá szót, meg kell emlékezni még egy különös hálóról, mely az Aldunán, különösen a szerb halászköznél van alkalmazásban s ez a „vlák“, mely a „kerítő“ vagy „leshálónak“ egy neme.*)

Ez a háló igen alkalmas hálókétség oly helyen, hol nagy húzóhálóval már nem lehet dolgozni. Kiváltképpen lassú vízfolyásnál alkalmazható; míg sebesen folyó vízben nem lehet használni, mert a zsákja könnyen összekeveredik.

Legjobban beválik mégis állóvízben, mert tulajdonképpen a partmelletti nádból, sásból, vagy a partban levő lyukakból (az úgynevezett „pandlalkból“) kihajtott halak fogására van alapítva, minélfogva eredményesen csakis akkor lehet vele halászni, ha a hal már kezd fekvést keresni. Tudvalevőleg ez a hidegebb éjszakák beköszöntésével kezdődik, vagyis szeptembertől télen át tavaszig használható, feltéve természetesen, ha a víz be nem fagy.

De lehet már augusztusban is vele szerencsét próbálni, amidőn meleg időben a hal a nádban hűsöl, kivált a lyukakban rejtőző harcsára, csakhogy ekkor még a hal friss és nem szívesen menekül mély víznek, hanem a nádban surran tovább. Az eredményhez nagyon kívánatos tehát, hogy a hal már ellustult legyen. Tiszta, átlátszó vízben szintén kevés a sikerre való kilátás, mivel a hal könnyen észreveszi a hálót, a mikor az elől kitér és a nádba menekül. Azonkívül szeles időben sem lehet vele jól halászni, mivel a szél a hálónak parával sűrűen megrakott „inát“ elsodorja. Lehetőleg szélcsendes időt, vagy gyenge szellőset kell tehát bevárni.

Legjobban nappal lehet vele halászni s csupán tiszta víznél kívánatos az alkonynyal járó homályt választani, avagy pedig borus, sötét időt.

Szerkezetére és alakjára nézve hasonlít a húzóháléhoz vagy gyalomhoz, csakhogy 16—20 m.-nél nem hosszabb; magassága pedig a víz mélységéhez alkalmazkodik, rendszerint 2—3 m. magas. Am a zsákja (öble) aránylag nagyobb és eltérőleg a gyalom „kátájától“, nem egy csücsökre végződik, hanem kettőre. A zsák végére egy-egy féltégla van kötve, mely azt a beállításnál jól kifeszíti, hogy a menekvő halat mélyre bocsássa be, vagyis annyival is nehezebben menekülhet, ha már a kelepcebébe került.

A felső „parásin“ sűrűben van „parával“ megrakva azért, hogy jól a víz színén maradjon.

Az „apacs“ is hiányzik e hálón, hanem helyette a háló ólmos inának mindkét végére egy-egy 3—5 kg-os vasgolyó van kötve, a melyiktől a két felső „parás“ inon levő 5—6 öles hosszú kötélhez egy vastag zsinemből álló in szolgál fel. Emez in segítségével történik a háló felvétele, olyanformán, hogy a golyóknak fel-emelésével az ólmos és parás in egymáshoz közel jönnek, a háló tehát kétrét hajolva záródik, valóságos zsákot képez, miből a hal el nem menekülhet.

A kivetéshez két ember kell, kik két kisebb ladikról végzik azt következő módon:

A ladikosok a meghalászkodó part előtt 10—12 m.

távolságra állanak fel, szorosan egymás mellett, a ladik orrával a part felé fordulva.

Evezőjük gúzsba kötve mindegyiknél a ladik külső oldalán van.

A háló a ladikok belső oldalán szépen sorban, mindenkinék fele-fele része, össze van rakva.

Ekkor a ladikosok először kidobják az „apacsgolyót“ a vízbe és egymástól szétválva, a víz hosszában hajtják csónakukat, lassan és folyton hányva a hálót a vízbe. Midőn a ladikosok a háló végén levő zsákhoz értek, azt a súlyozó téglánál fogva hátra, a víz közepe felé dobják, hogy jól kifeszüljön és tovább eresztik a hálót, a míg az elfogy. A háló tehát ki van feszülve és a két öble kinyújtva. A mint ebbe a helyzetbe jutott a háló, kieresztik annak két végén levő 5—6 öles húzókötelet is, a mire lassan a part felé kezdenek evezni.

A nádhoz vagy sáshoz érve, a csónak orrát lehetőleg betolják abba és e helyzetben oly módon fixirozzák, hogy egy lábbal a csónakban, a másikkal pedig a legyűrt nádpamacson állanak.

Most kezdik a húzókötélen a hálót maguk felé vonni, addig, míg annak felső, parás ina a nád széléhez ér. Ekkor mindegyik a húzókötélen kézben maradt részét karikára szedve, a ladik elejére rakja, ügyelve, hogy az lazán, feszülés nélkül történjen.

Most kezdődik a halak kergetése, mivelgőből a halászok egy vékonyra gyalult, 3—5 öl hosszú fenyő, fűz, esetleg más fából való rúddal a nád közé szúrkálnak. A kergetést a ladik orra előtt a háló külső szélén kezdik és annak közepe felé haladva, a központnál végzik.

E művelet alatt a halászok folytonosan figyelik a parásint és a nádat, a mennyiben ha a hal a nádban menekülni akar, a póznával eléje lökve, azt a víz mélye felé, vagyis a hálóba iparkodnak terelni, ha pedig a menekvő hal a hálót megütve, a parát buktatja, az azt észlelő halász „fel“ kiáltására a dorongot eldobva, mindegyik a háló húzókötelét veszi kézbe és az apacsgolyó inánál fogva a hálót a vízszínig emelik.

Ez a fő momentum, mert ha a háló kiemelésével csak kissé késnek, a hálóba ütközött hal észrevéve a veszedelmet, azonnal megfordul és gyors iramban menekül a nádba. Főleg a ponty és csuka cselekszi ezt, kevésbé a harcsa és süllő. Ez utóbbi két halfaj sokszor meg sem üti a hálót, hanem a nádból kizavarva, lassan a víz mélyére úszik és ott a háló előtt megáll.

Ha a halászok a hálót felkapták, úgy azt szép sorjában, óvatosan, hogy össze ne keverődjék, kiki a maga felét ladikjának peremére felfágyja. Utoljára marad a két zsák, a melyben a halak rendszerint lenni szoktak. A zsákmány csakhamar kikerül és a tanyavetés újból megindulhat.

A szerszám alkalmazása nagy gyakorlatot feltételez, mely nagy gyakorlatot legkivált az kívánja, hogy a halász a ladikban állva, egyensúlyt bírjon tartani benne, mert különben könnyen hideg fürdőhöz jut; tudnia kell a hosszú póznát czélszerűen kezelni, továbbá a „para“ jelzésénél a hálót azonnal a legkisebb késedelmzés nélkül felrántani.

Úgyes emberek kezében nemcsak érdekes, de hasznos is a fogásnak ez a módja.

Nagyon érdekes hálónem az „eresztő“ vagy „faháló“ is, mely leginkább a Balatonon volt használatos. Valószínűleg ez a hálófajta volt a régi magyar halászság „marázsája“, melylyel szemben állítólag a „métháló“, mely szintén régi halászszerszám, kevés vagy semmi eltérést nem mutatott: ez is, amaz is „eresztő“, vagyis „faháló“ (állóháló).

*) „Halászat“, III. é. f. 4.-ik szám.

Ezen hálónemek nem nagyon szélesek, de magosságuk mindig annak a víznek a mélységéhez van arányítva, melyen használva lesznek. Alsó és felső peremük hálózemein vékony kötél (vagyis „ín”) fut keresztül, melyekhez alól erős, vastag sodrott zsinegek segítségével nagy kövek, fölül pedig — arányos távolságra egymástól — úszató tutajok lesznek erősítve.

A kósúlyoknál fogva lenyüggött háló mozdulatlanul és merőlegesen áll, mint akár a fal — s többnyire oly helyre állítják be, a hol a víznek erősebb áramlata van s ennek következtében a haljárás nagyobb.

Miután az eresztő, vagyis álló hálófajtáknak nincs zsákjok, az ily hálókba került halak uszonyaik és kopolyúiknál fogva fogódnak meg átbújási törekvésük közben, a hálózemekben, ennél fogva a hálók szembősége mindig azon maximális halmagysághoz van arányítva, a minőknek kihalászása célbavéteftett, mert se kisebbet, se nagyobbat az ily hálókka fogni nem lehet, a miből természetesen az következik, hogy a kisebb szembőségű falhálók a kisebb, a nagyobb szembőségűek pedig a nagyobb halak fogására valók. Megjegyzem, hogy a balatoni halászok ily hálókba leginkább süllőre és az igen nagy szembőségűeket fogások fogására használták, gyakran pamutból kötvén, mely esetben „pamukháló” technikus terminussal jelölték meg.

A nagyon használatos halászszerzők közt szerepel a „gyalom”-háló is, melylyel egyszerre nagyobb mennyiségű halat lehet fogni. Lényegére nézve ez a halászkésztség *hosszú húzóháló*, mely alakjára nézve vidékenként néha némi eltérést mutat, lényegében azonban ugyanaz mindenütt.

E hálónak két hosszú, lepedőalakú szárnya, végén pedig csapottvégű vagy hegyes „kátája” (fara) van, melybe a falszerűen (merőlegesen) lefelé álló, alul hálókövekkel, felül úszatókkal ellátott szárnyak előrehaladása által belekerülnek a meghalászott „tanya” halai. A szárnya alsó és felső részén egy-egy vastagabb kötél (az *al- és fel-ín*) halad végig, a szárnyak elején pedig az „apacs”-hoz egy hámfalakú és célú szerzőmhoz van kötve. Ugyancsak az apacshoz van erősítve a *húzókötel*, melynek végén van a *vezérrúd*. A halászásnál először a vezérrudakat bocsájtják a vízbe, ezeket aztán a *kampó*-val („*horgos*”) lékről-lékre vonják (télén, nyáron pedig partra húzzák) a húzókötelrel és hálóval együtt, míg a tanya végén összejönnek. Ekkor kezdik kihúzni a kötelet s mikor az apacs megjelenik, a halász előveszi a *kukorát* („*villafa*”)*, összeszorítja vele a szárnyak al-ínjait, hogy köztük a hal ki ne szökhesék, míg aztán felszínre kerül a *kátó*, vagyis a háló fara is, a sokszor igen sovány zsákmánnyal. A hálót aztán megszabadítják a húzás által egy helyre csomósodott, nagy tömegű hínár- és sárkeveréktől és szépen összerakják s újból kezdődik az előbbeni munka.

A nem egyhelyhez, sem nem a háló nagyságához mért területhez kötött, tehát a folytatólagos *kéreső halászat*-nak, kivált nagy, mély folyóvizeken, ma is még igen használatos szerzőmája: a *kecزهáló* (fajtája szerint, illetve ahhoz képest mély, avagy sekély vízhez van-e készítve: *kuszakecze* és *hosszúkecze* (tulajdonképpen *vezetőháló* vagyis fenéken vontatott háló).

Ez a hálófajta csak csónyikról használható s mindig

*) A „*kukora*” vagy „*villafa*” egyszerű és a mellett igen célszerű szerzőm; áll egy villásan elágazó, 2 méter hosszú faágból, melynek villái a „*kukora*-tehen” szarvaihoz hasonlóan vannak hátra az ághoz visszahajlítva és ott megkötözve. A háló al-ínjai a két hátraahajlított ág közé kerülnek, ezek egészen símák lévén, a hálót nem szakítják el és előrehaladásában se akadályozzák meg.

oly hosszúnak kell lennie, hogy a csónyikból kivette a fenéken *vízmentében* vontatható legyen (hosszú sleg módjára súrolja a talajt). Természetesen alól ezen hálón is súlyok vannak. Leeresztéskor kell, hogy mindig keresztben vettések és vontattasék a vízfolyás hosszában, lefelé, a szintén keresztben fordított csónyik segítségével, mely lassú, zajtalan evezéssel kormányoztatik. Mintegy 80—100 lépésnyi távolságra szokták a hálót a ráerősített köté segítségével a csónyikba visszahúzni, majd újra rendeztetvén a háló, a dolog előlről kezdődik...

A hal mindig a fejénél, illetve kopolyúinál fogva fogódik meg a kezében, minthogy halászokához képest nemcsak hogy mindig fejjel fordul vízellenében, de arrafelé törekszik menekülni is.

A réti és tavi halászat leghasználatosabb fogóeszköze a mindenütt jól ismert „*varsa*”, mely tulajdonképpen *zsákháló* s alakjára nézve vagy *szárnyas* („*lepedősvarsa*”) vagy pedig szárny nélküli *zsákháló*: „*brugósvarsa*” („*dobvarsa*”).

Anyag szerint vannak *hálóból* és *vesszőből* való varsák.

A *hálóvarsa* tudvalevőleg abroncsokra: *kávákra* feszül s hátul tölcserűen csúcsban végződik. Ugyancsak ily tölcserű, vagyis halászi technikus terminus szerint: *vöröcsöke* van elől is, mely az első kávatól befelé terjed. Ez a vöröcsök képezi a háló fogó részét, a mennyiben annak nyílásán át a hal bejuthat a hálóba, onnan ki azonban már nem jöhet, mert a nyílás torka összehúzódik és útját állja a menekülni akaró halnak. A varsa vöröcsökeinek torkát két madzag feszíti befelé.

A varsát mindig karók közé állítják úgy, hogy a vízben hengerszerű alakot kap a szerkezet. A varsakarók a vízfölde nyúlnak, miről a halász megjelölheti merre vannak a varsái. Szoktak a varsakarókra néhol sásból vagy szalmából formált bubafejszerű vázat kötni („*varsa-buba*”), a mi messzebről és biztosabban felismerhetőbbé teszik a varsák helyét.

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

A *kubikgödörök* tudvalevőleg valóságos csapásként sujtották s sujtják még ma is sok helyen a folyók halászatát. Hogy azonban ezen a bajon is lehet igyekezettel s jó szándékkal annyira a mennyire segíteni, legjobban mutatja a *csongrád-szegedi* halászati társulatnak valóban elismerésre méltó működése. A társulat ügybuzgó igazgatójától, *Navabacsky Győző*től kapjuk az értesítést, hogy bár az idei áradás a Tisza középső szakaszán nagyon kedvező volt a halak ívására s a nagyrészt csatornázott kubikgödörökből az ivadék lehúzódhatott az anyafolyóba, mégis a mélyebb s távolabb fekvő gödörökből 111 métermázs apró halat halásztak ki s helyeztek be a Tiszába; az apró hal — igen kevés süllőt leszámítva — fele részben harcsa volt. A lehalászásért kifizetett napszám 352 K 40 fillért tett ki; a külön bérelt gödörök évi haszonból 270 K; egy métermázs halivadék megmentése tehát kerek számban csak 6 K-ba került. Ugyancsak a társulat hatáskörébe eső Tisza-szakaszon az őrgrof Pallavicini-féle, mindszent-algyői uradalom is körülbelül 35 q apró halat halásztatott le köbögödörökből. Mindez a folyó halnépességének fentartását a legnagyobb mértékben elősegíti s ennél közérdekűbb része a társulatok tevékenységének alig lehet, a mit a kormányhatóság is mindenkor a legteljesebb mértékben méltányol megfelelő anyagi segély nyújtásával is. p.

Némák-e a halak? A mint tudjuk, a hal régidő óta a némaság symboluma. Minden nemzet közmondásába átment már, hogy a hallgatásnak a hal a prosopopeiája. Most azonban ezt az ezeréves hiedelmünket megengatja egy előkelő tudós, Kölliker, a nápolyi

zoologiai intézet igazgatója, a ki elég merész kijelenteni, hogy a hal állítólagos némasága egyszerűen mese. Ellenkezőleg, a halak is képesek, mint a crustaceák, bizonyos döngicsélő hangot adni, csak hallóérzékeink hiányossága az oka, hogy ezeket nem halljuk. De egy speciális microphon segítségével meggyőződhetünk arról, hogy a halaknak is van hangja. Tehát nem lehet ezentúl azt mondanunk, hogy „hallgat mint a csuka”, mert ha hangjok van a halaknak, akkor kétségkívül beszélnek is egymással. Csak azt volna még jó tudni, hogy vajjon ez a nyelve a halaknak valami esperantoféle világnyelv-e, vagy pedig megvannak a maga külön tájszólásai és dialektusai? Ki tudja: mily világréngető philológiai tanulmányokra fog még vezetni ez a fölfedezés? Szegény Buffon, hogy ezt nem érthette meg!

Kistógazdaságokról. Általánosan tapasztalható az a helyes törekvés, hogy mezőgazdaságilag meddő területeket halászattal hasznathatóvá alakítani igyekeznek. Ezen irányzat gazdasági jelentőségének felismerésében, a szászországi halászati egyesület legutóbb pályadíjat tűzött a következő kérdés irodalmi földolgozására: „Szakszerűen kezelt üzem mellett minő hasznot lehet a kistógazdaságok révén elérni?” Mint a nevezett egyesület jelentéséből látjuk a kérdést Weber E. Landsberg melletti haltenyésztő oldotta meg sikerrel, kinek munkája könyvtáruai uton forgalomba került. Alkalmilag részletesen ismertetjük a munkát, mely minden tekintetben megérdemli a figyelmet, mint olyan tanácsadó, melyből nem csak a kezdők, de üzemvezetők is hasznos útmutatást szerezhetnek. Ára 1.05 márka, kapható pedig a Deutsche Fischerei Ztg. kiadóhivatalában Stettinben.

Tudományos experimentumok Angliában. Anglia tengeri biológiai egyesülete oly tudományos feladatra vállalkozott, mely valószínűleg sok világosságot fog vetni a mélység halainak szokásaira és fejlődési viszonyaira. A halakat rendes módon összefogdossák, aztán minden fogást gondosan átvizsgálják, minden halat megmérnek, följegyzik fajtáját, nemét, terjedelmét, a helyet, hol fogták, a víz mélységét, a fenék természetét, a rendelkezésre álló táplálékot stb. Aztán a halakat megszámozzák s visszabocsátják a tengerbe. Előbb azonban hátukon, úszonyuk táján keresztülvezetett finom ezüstdróttra erősített vékony lemezzel megjelölik. A hal a műtét miatt nem szenved s ez fejlődését nem hátráltatja semmi- ben. Eddig 5039 ily megjegyzett halból egy év alatt 992-öt, azaz 19.7%-ot a halászok megint kihalásztak, a mi már maga érdekesen mutatja az Északi-tenger halászáinak derekas működését. A rendszeresen foglalkozó halászok támogatják a tudományos egyesület törekvéseit s az így kifogott halakat a lowestofti intézetbe küldik, a fogás idejére és helyére vonatkozó adatokkal. Itt aztán az adatok egybevetéséből kiderítik, mennyit nyert a hal súlyban, terjedelemben, milyen távolban fogták el szabadonbocsátása helyétől stb., a mi mind rendkívül fontos vándorlása ismeretére.

Eleven édesvízi halak szállítása a tengeren. A Hamburg-Amerikai hajóstársaság „Amerika” nevű, legutóbb Neworkban kikötött gőzösén első ízben tettek kísérletet egy nagyszabású újítással, mely jelentékeny mértékben alkalmas hozzájárulni a személyszállító gőzösek élelmezési viszonyai javításához. Az „Amerika” ugyanis ezuttal először kísérletképpen 20 mázsa édesvízi halat vitt magával, külön e célra szerkesztett bassinokban. A cél az volt, hogy kipróbálják: vajjon a folyami halak ki bírják-e állani a tengeri út viszontagságait s túlélnek-e az utazást? A Hamburg-Amerikai társaság e célból egy nagy, két részre osztott medenczét állíttatott be a Siemens és Halske czég által a gőzös fedélzetén, 4 1/2 köbméter térfogattal (4 1/2 méter hosszú, 1 méter széles és 1 méter magas). A „bassin” vasból készült és tetővel, átlukgatott pléh-vel stb. van védve a víz kiömlése ellen a hajó erősebb mozdulatainál. A „bassin” két főrekesze elválasztja a pisztrángokat az

erősebb fajta halaktól, mint a potykák, csukák, harcsák stb. A halakat a Hamburg-Amerikai társaság a legrégebb német halkereskedő czégtől, az 1530 óta fennálló Keismann berlini firmától szerzi be. Az eleven halak hajón való szállítása a Siemens és Halske czég által technikailag kidolgozott formában a czég szabadalma. A kísérlet tagadhatatlan sikere becses perspektívát nyújt a jövőendő hajóélelmezéshez. Ezentúl lehetséges lesz a Hamburg-Amerikai-nak mellőzni a jégen konzervált halakat s utasainak mindenkor frissen vágott halat szolgáltatni fel. Természetesen nemsokára a társaság más hajói is el lesznek látva halmedenczékkel. A külön házacskában elhelyezett „bassin” az „Amerika” gőzösön, mely különben az utasok előtt is hozzáférhető, szakértői vélemény szerint jövőben veszély nélkül tölthető meg 40 mázsa hallal.

Halászbabonák. A legrégebb időktől fogva voltak halak, melyeknek titokzatos erőt tulajdonított a néphit. A régi Egyiptomban az angolnát tisztelték istenség gyanánt s Új-Anglia lakosai közt ma is általános szokás a tőkehal fejéből szerencsehozó csontot hordozni magánál. Az igaz, hogy ez a babona könnyen érthető is, mert a tőkehal valósággal szerencsét hozott Új-Angliára. A kik nagyon hajhászszák a szerencsét, azok két ily csontot is hordanak magokkal, csak hogy ez esetben mindkét csontnak ugyanazon halból kell származni. A bűvös csont igen vékony, csak háromnegyed hüvelyk hosszú és színe fehér. Mindazonáltal még ma is az angolna az, a melynek képzelt tulajdonságaihoz a legtöbb balhit fűződik. Ha az ó-korban származását mithológiai magyarázatokkal hozták összeköttetésbe, úgy ma viszont bőrének tulajdonítanak rendkívüli hatást csúz és görcsök ellen. A Déli-tenger szigetlakói a bibliabeli kigyót is angolnával cserélték fel s azt hiszik, hogy ez a hal volt az, mely Éva anyánkat az alma megízlelésére csábította. De mint mondtuk, különösen a gyógytudományban játszik az angolna jelentékeny szerepet, úgy hogy friss angolna-bőrből készített harisnyakötőt tart a skót köznép ma is a leghatásosabb kúrának ficzamosdás ellen, sőt a nők óvszernek is használják azt ugyane baj megelőzésére.

Angliában az angolna májából készült port sokáig jó hatásúnak hitték sükettség esetében s a lázt is ezzel úzták el. Newyork régi napjaiban pedig a holland települők a hajra tartották jónak az angolnabőrt. Viszont azonban meg kell adni, hogy az ellenkezőre is van példa s a középkorban például komolyan állították, hogy a ki angolnát eszik, elrontja a hangját.

Sok babonás hit fűződik a heringhez is. Egész sereg azoknak a száma, a kik rendületlenül ragaszkodnak ahhoz a meggyőződésükhez, hogy újév napján heringet enni szerencsét hoz. Ennek is megvan azonban a természetes magyarázata. A hering ugyanis ezer és ezer embernek képezi fő táplálékát: tehát a kinek év elején is van még heringje, valószínű, hogy nem hal egyhamar éhen. Különben sok régi halász szerint a vörös hering csúz ellen is kipróbált jó szer.

Vannak, a kik némely hálnak prófétikus erőt tulajdonítanak. A Hawai-beliek az alalowa nevű hal tömeges jelentkezéséből a királyi család valamely tagjának közelgő halálára következtettek. Mivel azonban már nincs királyi családjuk, tehát ez a naiv hit is alapját veszítette. Sőt mivel az alalowa húsa igen ízletes, ennél fogva gyér jelentkezését rossz híre daczára igen szívesen fogadják.

A tőkehalról az a vélemény, hogy vihar előtt apró köveket nyel. Más halakból is következtetnek az idő változásaira, úgy hogy ha például felszökik a vízből, esőt jósolnak, vagy pedig a hasukon levő bőr vastagságából szigorú téltre vonnak kilátásokat.

